

Anna Koivusalo

”Arkistoihmisemme”

Miten tutkijan tunteet vaikuttavat tutkimiseen ja kirjoittamiseen

Syyskuun 6. päivänä 1861 Kate Mearesin kymmenvuotias poika, Gaston, lähti kalastamaan ystäviensä kanssa kotikaupunkinsa, Pohjois-Carolinan Wilmingtonin, satamaan. Siellä poika kumartui liian pitkälle pienen soutuveeneen laidan yli, putosi veteen ja hukkuu. 158 vuotta myöhemmin, lokakuun 30. päivänä 2019, sain tietää hänen kuolemastaan University of North Carolinan arkistossa ja surin häntä.

Historioitsijat ovat jo tottuneet siihen, että tutkimuskohteiden tunteita tutkitaan. Tutkijoiden omiin tunteisiin ei kuitenkaan vielä kiinnitetä tarpeeksi huomiota siitä huolimatta, miten paljon niillä voi olla merkitystä tutkimukselle ja siitä kirjoittamiselle. Hyvänä esimerkkinä toimii se tunne, jonka koin kohdatessani odottamatta Gaston Mearesin kuoleman viime syksynä. Ehkäpä ”sureminen” on liioittelua; en itkenyt tai tuntenut henkilökohtaista menetystä. Olin siitä huolimatta liikuttunut ja tunsin myötätuntoa, koska tiesin, että Kate Meares oli ollut murtunut. Kun hän kuuli huudon ”Gaston Meares on hukkunut”, hän ”ryntäsi satamaan kuin mielipuoli” vain kuullakseen, ettei pojasta näkynyt merkkiäkään. Vasta pitkän ja tuskallisen odotuksen jälkeen ruumis löydettiin ja tuotiin kotiin, jossa Kate seisoi sen vieressä ja ”kuvitteli, ettei hän ollut kuollut, ainoastaan nukkui”.¹ Saatoin kuvitella mielessäni hänen tuskansa, koska *tunsin* hänet.

Olin ollut paikalla (kuvaannollisesti) kun Kate meni naimisiin 20-vuotiaana, kun hän tuli välit-

tömästi raskaaksi ja riiteli aviomiehensä kanssa hormonimyrskyssä, kun hän synnytti ja sairastui synnytyksen jälkeiseen masennukseen ja kun hän menetti molemmat tyttärensä hyvin nuorina tauteihin, joihin nykyisin on olemassa rokotukset. Tiesin myös, että Katen suhde Gastonin, aktiivisen aina vaikeuksissa olevan pojan, kanssa oli ollut kaikkea muuta kuin helppo. Kerran äiti valitti, että hän oli rangaissut kuritonta poikaa niin paljon, että tämä oli ”kauttaaltaan mustelmilla jatkuvasta pieksennästä”, mutta kurinpidolla ei ollut ”mitään vaikutusta”.² Saatoin helposti kuvitella hänen ristiriitaiset tunteensa pojan kuoleman jälkeen: surua lapsen menetyksestä, syyllisyyttä siitä, että oli ollut pettynyt tähän, ja ylenmääräistä huolta pojan isästä, joka oli ollut lapseen erittäin kiintynyt. Tunsin erityisen paljon sääliä Katea kohtaan, koska tiesin hänen aviomiehensä kaatuvan alle vuotta myöhemmin Yhdysvaltain sisällissodassa.

Tämä ei suinkaan ollut ensimmäinen kerta, kun ”arkistoihmiseni”, kuten tutkimiani henkilöitä kutsun, ovat tehneet jotakin tunteita herättävää. Olen esimerkiksi nauranut arkistossa ääneen, kun Kate Mearesin teini-ikäinen veli kertoi heidän äidilleen, että hän oli toverineen polttanut kaikki yliopiston kirjaston matematiikan kirjat – jotka olivat myös ko. teoksen ainoat olemassa olevat kappaleet – jotta kenenkään ei tarvitsisi kärsiä matematiikan opiskelusta. Olen tuntenut inhoa ja vihaa, kun Katen perhe ylisti orjiaan nöyriksi ja uskollisiksi, ja jotain vahingonilolle sukua olevaa,

1. S. E. London Gaston Meares Sr.:lle 7.9.1861. DeRosset Family Papers #214, Southern Historical Collection, Wilson Library, University of North Carolina at Chapel Hill.

2. Kate DeRosset Meares Eliza Lord DeRossetille 17.6.1856. DeRosset Family Papers.

kun he orjien vapauttamisen jälkeen valittivat samojen ihmisten käyttäytyvän ”suunnattoman röyhkeästi”. Rohkenen väittää, että suurin osa historioitsijoista on kokenut samankaltaisia tunteita tutkimuksensa aikana. Silti me useimmiten haluamme uskoa olevamme tutkijoina objektiivisia emmekä keskustele tarpeeksi siitä, mitä tuntemme tutkimusta tehdessämme.

Tunnehistorioitsijana kiinnitän paljon huomiota tunneprosesseihin ja -ilmaisuihin, joita kohtaan paitsi lähteissäni, myös itsessäni ja muissa tutkijoissa. Olen jopa miettinyt, pitäisikö tunnehistorioitsijalla olla henkilökohtaista kokemusta tunteista, joita hän tutkii. Saavatko vain äidit tutkia äidinrakkautta tai henkilökohtaisen menetyksen kokeneet tutkia surua? Vai tekeekö se tutkijasta liian subjektiivisen? Oma tämänhetkinen projektini esimerkiksi tutkii ahdistusta 1800-luvun Yhdysvaltain Etelävaltioissa. Olen miettinyt, tekevätkö omat ahdistuksen aiheeni minusta herkemmän huomaamaan sen eri tasoja ja ilmentymiä, vai sumentavatko ne kyyni ymmärtää toisten, eri ajassa ja paikassa eläneiden ihmisten kärsimyksiä. Asia ei ole mustavalkoinen (ja kuten kollega huomautti, ei ole historioitsijoita, jotka eivät olisi kokeneet ahdistusta). Siksi on äärimmäisen tärkeää kiinnittää huomiota niihin tunteisiin, joita kohtaamme itsessämme penkoessamme kauan sitten eläneiden ihmisten ajatusprosesseja.

Jotkut tutkijat ovat esittäneet, että meidän tulisi huomioida tunteet, joita meillä on akateemista maailmaa, tutkijaidenteettiämme sekä tutkimustyötä kohtaan niin yleisellä kuin henkilökohtaisellakin tasolla.³ Minua kiehtovat erityisesti ne tunteet, joita kehitämme tutkimiamme ihmisiä kohtaan. Erityisen kiinnostunut olen siitä, miten kyseiset tunteet vaikuttavat tapaamme kirjoittaa heistä. Kun vietämme kuukausia tai vuosia tutkien historian henkilöitä, muodostamme mielikuvan heistä, ja meistä alkaa tuntua siltä, että tuntemme heidät. Alamme ”odottaa” heiltä tiettyjä asioita ja siksi saatamme olla tyytyväisiä tai pettyä heidän tekoihinsa. Me jopa kiinnymme heihin samalla tavoin kuin kiinnymme esimerkiksi televisiosarjojen suosikkiahmmeihin, siitä huolimatta, että he hairahtuvat useammin

kuin käyttäytyvät hyvin. Tutkimamme henkilöt eivät siis ole vain ”mielenkiintoisia tapauksia”, kuten me niin usein kuvaamme heitä perustellaksemme tutkimustamme, vaan ihmisiä, miellyttäviä tai vastenmielisiä. Onko meidän sallittua pitää tai olla pitämättä tutkimuskohteista, vai tekeekö se meistä jäävejä? Voimmeko pitää tutkimuskohteista, joiden teot ovat olleet nyky-yhteiskunnan arvojen tai oman henkilökohtaisen etiikkamme mukaan inhottavia tai jopa mahdottomia hyväksyä? Onko meidän pidettävä henkilöistä, jotka ovat kärsineet tai joita on kohdeltu huonosti omana aikanaan, mutta ovat vastenmielisiä ihmisiinä? Minulla ei ole valmiita vastauksia näihin kysymyksiin, mutta sen tiedän, että nämä vaikeudet johtuvat usein modernista maailmankuvastamme. Kollegani ovat esimerkiksi puhuneet tutkimuskohteistaan, joiden kanssa he kamppailevat näiden ”sievistelevän itsekorostuksen” tai ”tekopyhän ilkeyden” vuoksi. Toisin sanoen, kun opimme tuntemaan ”arkistoihmisemme”, me usein arvioimme heitä saman mittapuun mukaisesti kuin arvioimme omia aikalaisiamme.

En ole vielä kirjoittanut Gaston Mearesin kuolemasta tätä tekstiä lukuun ottamatta. Kun teen sen, joudun kiinnittämään erityistä huomiota siihen, miten kirjoitan hänen äidistään. Vaikka säälän Kate Mearesia, en pidä hänestä tai hänen henkilökohtaisista arvoistaan. Hän oli äärimmäisen uskonnollinen ja kapeakatseinen ihminen, joka piti hauskanpitoa ja elämästä nauttimista syntinä. Koska hän ja hänen perheensä olivat orjanomistajia, kamppailen myös jatkuvasti sen kanssa, miten kirjoitan heidän afroamerikkalaisiin kohdistetuista tunteistaan ja käytöksestään. Miten puhun Katen surullisesta ja raskaasta elämästä ilman, että vähätelen hänen toisille aiheuttamaansa kärsimystä? Vaikka Etelävaltioiden tutkimukseen toki liittyy orjuuden vuoksi suurempia jännitteitä kuin monien muiden maiden historiaan tai muihin aikakausiin, nämä ristiriitaiset tunteet ovat varmasti kaikille tutkijoille josain määrin tuttuja.

Koska tunneprosessimme ovat tärkeä osa tutkimustamme, emme saisi kieltää niitä tai vakuuttaa itsellemme, etteivät ne vaikuta meihin. Sen

3. Elise Garritzen, “What a feeling: emotions, understanding and writing history.” *Clio’s footnotes: Marginal notes about historical research and books*, 26.11.2015, <https://cliofootnotes.wordpress.com/2015/11/> (1.10.2020); Aoife Monks, “How do I feel about my research? It’s complicated.” *Times Higher Education*, 5.11.2015, <https://www.timeshighereducation.com/opinion/how-do-i-feel-about-my-research-its-complicated> (1.10.2020).

sijaan tehtävämme on kirjoittaa arkistoihmisistämme sekä kunnioittavasti että totuudenmukaisesti, ja tämä edellyttää meiltä kykyä ja halua tunnistaa tutkimukseen liittyvät tunteemme. Meidän tulisi myös sisällyttää jo historian kandidointoihin metodeita, joilla voidaan tunnistaa ja prosessoida kyseisiä tunteita. Ennen kaikkea meidän tulisi toivottaa ne tervetulleiksi. Olen näet vakuuttunut siitä, että omat tunteemme ovat erit-

tän hyviä merkkejä löydösten merkittävydestä ja kertovat siitä, että tutkimuksemme on tärkeää ja että sen kohteet ovat muistamisen arvoisia.

FT **Anna Koivusalo** työskentelee
tutkijatohtorina Helsingin yliopistossa.
Sähköposti: anna.koivusalo@helsinki.fi.